

Author	Liudmyla Tymoshenko (en) / Ljudmila Timoženko (fi) / Людмила Тимошенко (ua)
Play	My Tara (en) / Minun Tarani (fi) / Моя Тара ((ua)
Original name / translated	
Translator	Riku Toivola
Language of translation	Finnish
Copyright of original text belongs to	Liudmyla Tymoshenko tymoshenko.liudmyla@gmail.com
Copyright of translation belongs to	Riku Toivola riku.toivola@helsinki.fi

Here you can read only a fragment of text. In order to get access to the full text or to receive permission for staging the text, please, contact the copyright owners of the text and translation.

Minun Tarani

Ljudmila Timošenko

Romaanissa *Tuulen viemää* on kohtausta, jossa kuvataan Scarlettin isän Geraldin hautajaisia. Ennen arkun sulkemista Will pyytää raskaana olevaa Scarlettia menemään takaisin kotiin muka siksi, että ulkona on niin kuuma, että tämä saattaisi menettää lapsen helteessä. Vanha rouva, joka lähtee saattamaan, sanoo Scarlettille: ”Hän vain ei halunnut sinun kuulevan arkun naulausta. Ja siinä hän on oikeassa. Paina mieleesi, Scarlett, että siihen asti, kunnes arkku naulataan kiinni, ihminen tuntuu olevan elossa. Se on maailman kauhein ääni, lopun ääni”.

Olin 12-vuotias, kun luin nämä rivit ensimmäistä kertaa. Asustelin silloin mummoni Tanjan kanssa Ovrutšin kaupungissa, Žitomyrin alueella Ukrainassa. Vanhempani lähettivät minut hänen luokseen seitsenkuisena Pohjois-Kazakstanista, jossa olin syntynyt. Isä palveli strategisissa ohjusjoukoissa. Mitä se sitten tarkoitti? Kun ohjus asetetaan valmiustilaan, sitä pitää olla koko ajan ohjaamassa. Ohjaaminen tapahtuu maanalaisista valvomoista käsin. Ohjuksia kutsuttiin nimellä ”Saatana”, ne olivat siihen aikaan kaikkein raskaimpia ydinkärkiä (ja pelkästään isän varuskunnassa niitä oli 24). Upseerit istuivat maan alla ohjailemassa ohjuksia. Päivystävä upseeri tiesi, että juuri hänen pitää painaa nappia, jos tulee käsky.

Puhuttiin kolmesta eri valmiustasosta. Ensimmäinen oli ”pysyvä taisteluvalmius”, silloin bunkkerissa paloi vihreä merkkivalo. Toinen oli ”kohonnut taisteluvalmius”, jolloin syttyi sininen valo. Kolmas taso oli ”sodan vaara”. Silloin syttyi punainen valo ja päivystävän upseerin tuli käynnistää kaikki laitteet, joiden avulla ohjus ammuttaisiin kohteeseen. Viimeisenä piti painaa punaista nappulaa. Päivystävä upseeri tiesi, että painaessaan sitä hän tuhoaisi kaupungin, joka oli kymmenen kertaa suurempi kuin Hiroshima tai Nagasaki yhteensä.

Minut lähetettiin mummon luo Ukrainaan, koska Pohjois-Kazakstanin ilmasto ei sopinut seitsenkuiselle lapselle. Kymmenen kuukautta talvea ja loput kesää, kuten paikalliset tuppasivat vitsailemaan. Talvella 40 astetta pakkasta, kesällä 40 astetta hellettä. Olin usein sairaana. Isoveli Sergei jäi vanhempien luokse. Viisivuotiaasta pojasta kaikki oli tosi pelottavaa. Hän pelkäsi ydinsotaa, kuten muutkin sotilastukikohtien liepeillä asuvat neuvostolapset. Viiden vuoden iässä hän tiesi, mitä tarkoittaa ”sopimaton käytös”. Siitä keskusteltiin jatkuvasti sekä vanhempien että lastentarhanohjaajien kanssa, naapureiden, kaupan myyjien ja jopa partureiden kanssa kampaamoissa. Päivystävät upseerit olivat tavallisesti vahvoja ja kestäviä miehiä, joilla oli rautainen psyyke. Mutta aika ajoin heidänkin päässään jokin kilahti: hermot paloivat jännityksestä heidän istuessaan valvomossa tuijottamassa merkkivalon väriä, jotkut tulivat hulluiksi. Psyykinen muutos piti havaita tai ennakoita erilaisten ulkonaisten merkkien perusteella. Muuten olisi saattanut syntyä ”sopimatonta käytöstä”, jolloin upseeri – tajutessaan kykenevänsä panemaan koko maapallon paskaksi yksinään – alkaa tuntea, että saattaisi tehdä sen, jos yhtäkkiä haluaisi.

Kyseinen ”vikatila” saattoi konkreettisen upseerin pääkopan lisäksi syntyä myös bunkkerin ohjausjärjestelmässä. Eräänkin kerran jokin meni pieleen ja punainen merkkivalo syttyi aivan sattumalta. Sillä aikaa, kun eläimellisestä kauhusta hikoileva päivystävä upseeri valmisteli ohjusta singahtamaan kohteeseensa, divisioonan komentaja ehti välittää määräyksensä ja perua laukaisukäskyn. Minä en pelännyt ydinsotaa, koska asuin mummon luona. Kesällä söin varenikeja – pikkuisia keitettyjä taikinanyyttejä, joiden sisällä oli kirsikka; talvella lusikoin

perunamuusia paistinkastikkeella. Mummo veti minua kelkassa, vei katsomaan uudenvuodenkuusta ja 9. toukokuuta osallistuimme paraatiin pikkuisia lippuja heilutellen ja iloitsimme siitä, että taivas päidemme päällä oli rauhaisa, ja fasismi kukistettu. Ukki oli kuollut jo vuonna 1958. Toisessa maailmansodassa hän soti useilla rintamilla korjaten sotalentokoneita. Mummon hän tapasi Saksassa, jonne tämä monen nuoren tytön tavoin kuljetettiin junalla Ukrainasta ja pakotettiin työskentelemään saksalaisissa tehtaissa ja tuotantolaitoksissa. Sodan loputtua mummo muutti ukin ja isän vanhimman veljen, lentäjäsankari Tškalovin mukaan nimensä saaneen Valerin kanssa varuskuntaan Baranovitšin kaupunkiin, Valko-Venäjälle. Isäni Viktor täytti yhdeksän, kun hänen oma isänsä kuoli. Ukki oli matkustanut juhlimaan pääsiäistä kotikyläänsä Žitomyrin alueelle Ukrainaan. Pääsiäistä juhlittiin ”kyläillen”, eli istumalla aamusta iltaan naapureiden luona eli juomassa pontikkaa. Kyläiltyään sydämensä kyllyydestä ukki palasi perheensä luo Baranovitšiin, sai infarktin ja kuoli. Ukilla oli ollut mummoa ikävä, niinpä heti kotiin tultuaan hän ”kapusi” tämän syliin, eikä sydän sitä kestänyt. Hän oli 38-vuotias. Mummo, minun isäni ja Valeri-veli muistavat, miltä kuulosti, kun arkun kantta naulattiin kiinni. Kahdeksan kuukauden kuluttua ukin kuolemasta mummo päätti palata Ukrainaan sukulaistensa luo. Ovrutšin kaupungista hän sai kahden poikansa kanssa huoneen kommunaaliasunnosta. Ukin perhe pyysi lähettämään tämän ruumiin kotikylään Ovrutšin liepeille. Sitä varten mummo möi ainoan omistamansa arvotavaran – saksalaisen palkintoharmonikan. Arkku kaivettiin ylös, peitettiin kuusenoksilla, ettei ruumiin haju tuntuisi, ja haudattiin jälleen kotikylän multiin. Isä ei edelleenkään kestä havujen tuoksua. Lopulta mummolle annettiin mökki, johon minä kahdeksankuisena päädyin Pohjois-Kazakstanista ja jossa asuin kahdeksanvuotiaaksi, kunnes vanhempani hakivat minut Lviviin.

Punaisesta tiilestä rakennetusta mökistä tuli minulle onnellisin paikka maailmassa. Kaikilla koulun lomilla ”lensin” sinne kuin siivillä (todellisuudessa matkustin tietenkin junalla Lvivistä Luganskiin vaihtaen junaa Korostenissä). Mökin juurella kasvavan jasmiinin tuoksu yhdistyi mielessäni pitkälliseen onnen tunteeseen. Koulu loppui 25. toukokuuta ja jo 26. toukokuuta nuuhkin pensaan valkoisten kukkien tuoksua. Edessä oli kolme kuukautta ihanaa, huoletonta aikaa. Sinä vuonna sain lahjaksi kaksi nidettä *Tuulen viemää* – kirja oli vaikeasti saatavaa tavaraa, sen hankkiakseen piti kerätä ja luovuttaa 20 kiloa makulatuuria. Kuvittelin olevani Scarlett O’Hara ja mummon mökki oli Tara. Eteeni avautui kokonaan uusi ja ihmeellinen maailma. Sisällissotaa koskevat osat tuntuivat tylsiltä, sen sijaan Scarlettin ja Rhett Butlerin suhteista jaksoin lukea uudestaan ja uudestaan. Luettuani rivit lopun äänistä koin pelkoa ensimmäistä kertaa elämässäni. Ymmärsin, että jonakin päivänä mummo kuolee, ja minä saan kuulla ne äänet. Onneksi se tapahtui vasta, kun olin jo 40-vuotias. Mummo eli 53 vuotta miestänsä pidempään, mutta vielä, kun häntä kannettiin kotikylän hautausmaalle, kyläläiset muistelivat ukin havuilla peitettyä arkkua. Mummo oli kuollessaan 92. Naiset, jotka pukivat mummon kuolinpaitaan, sitoivat hänen ammottavan alaleukansa huivilla. He kiristivät sen niin tiukaksi, että mummo näytti hymyilevän arkussa. Olin valmistautunut kuulemaan äänet, kun arkkua naulataan kiinni. En ollut valmis kuulemaan Kiovaan 24. helmikuuta kello viisi yöllä sinkoutuvien ohjuksien ääntä. En ollut valmis kuulemaan ilmahälytyssireenin ääniä Kiovan asuntoni ikkunasta. En ollut valmistautunut siihen, että äitini istuisi kahdeksan päivää valloitetussa Irpenin kaupungissa ilman vettä, kaasua, sähköä ja matkapuhelinyhteyttä tykistötulen keskellä ennen kuin hänet saatiin evakuoitua. Mutta kaikkein vähiten olin valmistautunut siihen, että Ovrutšissa, 300 metrin päässä mummon mökistä, missä isäni Viktor tätä nykyä asuu, räjähtelisi ammuksia. Naapureiden talot sortuivat perustuksiinsa myöten ja oman lapsuudenkotini katosta repeytyi puolet, ikkunat ovat sirpaleina. Isä soitti

minulle ja sanoi: "Ljuda, kuuntelepa tätä ääntä". Se oli ääni, kun minun Tarani ikkunoihin naulattiin lautoja ja pahvia. Se oli todellisen lopun ääni, siihen en ollut valmistautunut.

[...]

10. maaliskuuta 2022